

«ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПОГОДЖУЮ

Гарант освітньої програми

 _____Наталія АКІМОВА
"02" вересня 2025 року

ЗАТВЕРДЖУЮ

В. о. завідувача кафедри

 _____Інна ВАРНАВСЬКА

Протокол засідання кафедри
соціальних та поведінкових наук ХДАЕУ
від "2" вересня 2025 року № 1

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ Психологічна допомога в кризових ситуаціях

Назва навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Освітня програма – Психологія

Спеціальність – С4 Психологія

Галузь знань – С Соціальні науки, журналістика та інформація

1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни	Психологічна допомога в кризових ситуаціях
Факультет	Економічний
Назва кафедри	Соціальних та поведінкових наук
Викладач	Наталія Акімова, професор кафедри соціальних та поведінкових наук, д. психол. н., професор
Контактна інформація	номер телефону викладача: 050 1479253 адреса електронної пошти: natashashadow8@gmail.com адреса електронної пошти кафедри: kafphilosophy@ukr.net
Графік консультацій	середа
Програма дисципліни	Змістовий модуль I. Теоретико-діагностичні засади кризової психології • Тема 1: Вступ до кризової психології. Поняття, класифікація та динаміка кризових станів. Предмет і завдання кризової психології. Співвідношення понять: стрес, фрустрація, конфлікт, криза. Нормативні та ненормативні кризи. Моделі протікання кризи (Дж. Каплан, Г. Сельє, В. Заїка). • Тема 2: Методи психодіагностики кризових станів особистості. Методологія кризової діагностики. Оцінка нервово-психічної стійкості (методика «Прогноз»). Інтегративна модель оцінки копінг-ресурсів BASIC PH (М. Лахад). Діагностика способів подолання стресу (WCQ). • Тема 3: Перша психологічна допомога (ППД). Поняття ППД як гуманного, підтримуючого та практичного піклування. Базові принципи ППД: Дивитись, Слухати, Поєднювати. Модель RAPID (Johns Hopkins University): Рефлексивне слухання, Оцінка потреб, Пріоритезація, Втручання, Диспозиція. Етичні стандарти ППД. • Тема 4: Психологія втрати та гострого горя. Консультування в ситуації втрати.** Феноменологія втрати. Комплекс симптомів гострого горя. Стадії горювання та відповідні етапи надання психологічної допомоги. Логотерапія В. Франкла та екзистенційні виміри подолання втрати. Змістовий модуль II. Інтервенції та організація допомоги в кризових умовах • Тема 5: Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР): фізіологія, симптоматика та діагностика. Поняття психологічної травми та ПТСР. Фізіологія травми. Діагностичні критерії ПТСР за DSM-V (шкали CAPS, IES-R, Міссісіпська шкала). Посттравматичне зростання (Р. Тадеші, Л. Калхаун, П. Лушин). • Тема 6: Особливості організації та надання психологічної допомоги в кризових умовах. Рівні надання допомоги (піраміда втручань IASC). Інтеграція психологічної допомоги в існуючі служби та системи (охорона здоров'я, соціальний захист, освіта). Моделі організації систем

	надання допомоги: спільна турбота та ступенева допомога (Stepped care, де пацієнт починає з низькоінтенсивних втручань, і за потреби переходить на вищий рівень). Клініко-організаційні протоколи оцінки ризиків: Протокол оцінки та менеджменту суїцидального ризику для нефахівців (BOOЗ mhGAP, модель RAPID). Дистанційні та мобільні технології допомоги в зонах кризи: Мобільні психосоціальні бригади. Принцип "Не нашкодь" в організації систем: мінімізація медикалізації та стигматизації («патологізації» нормальних реакцій), уникнення нав'язування західних клінічних ярликів, забезпечення конфіденційності та безпеки. • Тема 7: Специфіка кризових станів у дітей та підлітків: травма, вікові реакції та техніки допомоги. Детермінанти дитячого травматичного досвіду. Вікові реакції дітей на травму та кризу. Травмапедагогіка (М. та М. Штраубе). Ігротерапія, казкотерапія та арт-терапевтичні методи (О. Вознесенська). Лялькотерапія. Наративна техніка «Дерево життя». • Тема 8: Професійне вигорання та психологічна стійкість помічника. Саморегуляція. Синдром емоційного вигорання (СЕВ) та вторинна травматизація помічника. Чинники ризику у фахівців соціономічних професій. Техніки психорелаксації, дихальні вправи (діафрагмальне та квадратне дихання). Елементи самомасажу та доказові тілесно-орієнтовані протоколи (Safety Grounding, прогресивна релаксація за Джекобсоном тощо). Система супервізії та інтервізії як засіб збереження професійного здоров'я
Мова викладання	Українська

2. Анотація курсу

Анотація курсу	Мета вивчення курсу полягає в тому, щоб здобувачі вищої освіти засвоїли специфіку організації та надання психологічної допомоги в кризових умовах, принципи, етичні стандарти й протоколи кризової інтервенції, а також закономірності динаміки кризових станів, специфіку переживання гострого горя, втрати та психологічної травми у дітей і дорослих. Загальноосвітня (навчальна) мета – сприяти становленню сучасного висококваліфікованого фахівця (кризового психолога) на підставі глибокого вивчення теоретико-методологічних засад подолання особистістю складних життєвих обставин, розуміння фізіологічних механізмів травми (зокрема, функціонування мигдалини головного мозку в процесі активації стресових реакцій) та нейрофізіологічного підґрунтя емоційних станів, а також опанування інтегративними моделями резильєнтності й життєстійкості (зокрема, багатовимірною моделлю подолання стресу BASIC PH). Розвиваюча мета – формувати й розвивати психологічні знання та практичні навички студентів щодо здійснення експрес-діагностики й диференціальної оцінки психічного стану особистості в кризі, проведення первинної та невідкладної психологічної допомоги постраждалим із використанням методів рефлексивного й активного слухання (за моделлю RAPID), опанування техніками саморегуляції, дихальної гімнастики, психорелаксації та візуалізації, виробити навички побудови індивідуальних і групових програм психосоціального супроводу в ситуації втрати, а також розвивати професійне клінічне мислення,
-----------------------	--

	рефлексивність, здатність до подолання вторинної травматизації та професійного вигорання помічника через участь у сесіях супервізії та інтервізії. Виховна мета – формувати стійкі етичні переконання та ціннісно-сміслові орієнтації здобувачів вищої освіти відповідно до гуманістичних ідеалів, поваги до гідності, суверенності та прав особистості; виховувати професійну емпатію та безумовне безоціночне прийняття клієнта; гармонізувати мотиваційно-сміслову сферу майбутніх фахівців; формувати відповідальність за дотримання деонтологічних принципів кризового втручання (конфіденційності, паритетності та принципу «не нашкодь»); сприяти усвідомленню ролі практичної психології та психосоціальної допомоги у збереженні ментального здоров'я населення і забезпеченні національної безпеки Української держави.
Інформаційний пакет дисципліни	Наводиться Веб-посилання на навчально-інформаційний портал університету, де знаходяться робоча програма навчальної дисципліни; завдання для самостійної роботи з методичними рекомендаціями; питання до заліку (екзамену); література базова та допоміжна; тексти лекцій з вказівкою назв тем та планів лекцій у відповідності до календарно-тематичного плану; тестові завдання до ПМК; тестовий комплекс з дисципліни з глосарієм.

3. Мета та завдання курсу

Мета викладання дисципліни	Мета - формування системи фундаментальних теоретичних знань та практичних навичок щодо специфіки, принципів, стратегій та методів надання екстреної та довгострокової психологічної допомоги особистості, групі та громаді в умовах життєвих криз, екстремальних та надзвичайних ситуацій.
Завдання вивчення дисципліни	Завданням дисципліни є — Ознайомлення з теоретико-методологічними основами кризової психології, класифікацією та динамікою кризових станів. — Засвоєння етичних стандартів та професійних меж діяльності кризового психолога. — Опанування діагностичним інструментарієм кризових станів, стресостійкості та посттравматичного стресового розладу (ПТСР). — Навчання алгоритмам першої психологічної допомоги (ППД) та кризової інтервенції за міжнародними протоколами. — Оволодіння техніками роботи з гострим горем, втратою, травмою та психологічним вигоранням помічника.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Компетентності здобувача вищої освіти, сформовані в результаті вивчення курсу	
Загальні	Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання і практичні проблеми у сфері кризової психології, проводити методологічно обґрунтовані наукові психологічні дослідження, застосовувати сучасні психологічні технології щодо організації і здійснення професійної діяльності. ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

	ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми, здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, застосування системного підходу до вирішення проблем ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів). ЗК7. Здатність діяти соціально, відповідально та свідомо в умовах змін. ЗК8. Здатність розробляти та управляти проектами, планувати та управляти часом. ЗК9. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети, працювати в команді, приймати обґрунтовані рішення. ЗК 12. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями..
Спеціальні (фахові)	СК3. Здатність обирати та застосовувати сучасні валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності, що спираються на досягнення нейропсихології, для ефективного психологічного супроводу СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково-верифікованих методів та технік та розумінням нейропсихологічного підґрунтя психічних явищ СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.
Програмні результати навчання (ПРН)	
ПРН	ПР4. Робити психологічний прогноз розвитку особистості, груп, організацій. ПР5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування, тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість. ПР11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності; впроваджувати інноваційні психологічні проекти з метою створення умов для ефективного функціонування та розвитку підприємницьких структур в умовах турбулентності ринкового середовища при глобалізаційних викликах з урахуванням поведінкових змін; планувати діяльність організації в стратегічному та тактичному розрізах. ПР12. Організовувати роботу з персоналом, володіти технологіями проектування та моделювання професійної кар'єри, стимулювання і організації особистісного та професійного розвитку, створювати програми удосконалення і збереження професійних ресурсів у сфері бізнесу та сімейного консультування; здійснювати ефективні комунікації всередині колективу, з представниками різних професійних груп та в міжнародному контексті; демонструвати лідерські навички та вміння працювати у команді, взаємодіяти з людьми, впливати на їх поведінку для вирішення професійних задач.

5. Місце навчальної дисципліни у структурі освітньої програми

Рік викладання	2026-2027
Семестр	3
Курс	2
Обов'язкова компонента / Вибіркова компонента	Обов'язковий компонент

Пререквізити	Психологія ефективної комунікації
Постреквізити	Технології створення та управління психологічною організацією; Сімейне консультування

6. Обсяг курсу на поточний навчальний рік

Кількість кредитів / годин	4/120
Лекції	16
Практичні / Семінарські	24
Лабораторні	
Самостійна робота	80
Форма підсумкового контролю	Залік

7. Технічне та програмне забезпечення / обладнання

Технічне та програмне забезпечення	Навчальний процес потребує використання мультимедійного проектора, навчального простору, в якому меблі можуть бути переміщені в ході заняття
Обладнання	Мультимедійне обладнання

8. Політика курсу

Загальні вимоги	Здобувачі вищої освіти повинні планомірно та систематично засвоювати навчальний матеріал. Активно працювати під час практичних занять, брати участь в обговоренні дискусійних питань та кейсів, повною мірою долучатись до активних форм навчання. Заохочується робота у наукових гуртках, підготовка тез доповідей та участь у конференціях, підготовка та публікація наукових статей, участь у конкурсах наукових робіт та інше.
Політика щодо дедлайнів і перескладання	Практичні та самостійні роботи, надані з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (60% від загальної суми балів за конкретне заняття). Умови перескладання. Засвоєння пропущеної теми лекції з поважної причини перевіряється під час опитування на практичних заняттях. Пропуск лекції з неповажної причини відпрацьовується студентом (співбесіда, реферат тощо). Пропущені практичні заняття та самостійні роботи, незалежно від причини пропуску, студент відпрацьовує згідно з графіком консультацій.
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. Процедура відпрацювання пропущених занять з об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування) відбувається за рахунок виконання і здачі завдань та теоретичних матеріалів з пропущених тем. Не запізнюватись на заняття. Дотримуватись техніки безпеки. Завчасно ознайомлюватись з темою практичної роботи. Пропущенні заняття відпрацьовувати у встановлений викладачем час.
Політика щодо виконання завдань	Позитивно оцінюються відповідальність, старанність, креативність, фундаментальність. Під час підготовки до практичних занять виконання самостійної роботи необхідно спиратись на конспект лекцій та

	рекомендовану літературу. Водночас вітається використання інших джерел з альтернативними поглядами на ті чи інші питання задля формування продуктивної дискусії та різнобічного вивчення тем дисципліни
Академічна доброчесність	Роботи здобувачів є виключно оригінальним дослідженням чи міркуванням. Будь-яке списування або плагіат (використання, копіювання підготовлених завдань та/або розв'язання задач іншими здобувачами) тягне за собою анулювання зароблених балів. Використання друкованих і електронних джерел інформації під час підсумкового контролю, виконання контрольних робіт заборонено. Списування під час контрольних, тестових робіт та протягом іспиту заборонено.

1. Структура курсу

Номер тижня	Вид занять	Тема заняття або завдання на самостійну роботу	Кількість				
			годин				балів
			лк	лаб.	сем. / пр.	СР	
Змістовий модуль 1. Теоретико-діагностичні засади кризової психології							
	Тема 1	Вступ до кризової психології. Поняття, класифікація та динаміка кризових станів	2		4	10	10
	Лекція	Вступ до кризової психології. Поняття, класифікація та динаміка кризових станів	2				
	Практика				4		10
		Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Самостійне вивчення окремих питань та тем за списком рекомендованої літератури. Оволодіння основними поняттями та категоріями дисципліни. Програма вивчення дисципліни передбачає моделювання ситуаційних завдань та розв'язування прикладних задач по кожній змістовій частині дисципліни, що підвищує якість засвоєння теоретичного матеріалу та розвиває практичні навички студентів.				10
	Тема 2	Методи психодіагностики кризових станів особистості	2		2	10	10
	Лекція	Методи психодіагностики кризових станів особистості	2				
	Практика				2		10

	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Самостійне вивчення окремих питань та тем за списком рекомендованої літератури. Оволодіння основними поняттями та категоріями дисципліни. Програма вивчення дисципліни передбачає моделювання ситуаційних завдань та розв'язування прикладних задач по кожній змістовій частині дисципліни, що підвищує якість засвоєння теоретичного матеріалу та розвиває практичні навички студентів				10	
	Тема 3	Перша психологічна допомога (ППД)	2		4	10	10
	Лекція	Перша психологічна допомога (ППД)	2				
	Практика				4		10
		Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Самостійне вивчення окремих питань та тем за списком рекомендованої літератури. Оволодіння основними поняттями та категоріями дисципліни. Програма вивчення дисципліни передбачає моделювання ситуаційних завдань та розв'язування прикладних задач по кожній змістовій частині дисципліни, що підвищує якість засвоєння теоретичного матеріалу та розвиває практичні навички студентів				10
	Тема 4	Психологія втрати та гострого горя. Консультування в ситуації втрати	2		2	10	10
	Лекція	Психологія втрати та гострого горя. Консультування в ситуації втрати	2				
	Практика				2		10
		Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Самостійне вивчення окремих питань та тем за списком рекомендованої літератури. Оволодіння основними поняттями та категоріями дисципліни. Програма вивчення дисципліни передбачає моделювання ситуаційних завдань та розв'язування прикладних задач по кожній змістовій частині дисципліни, що підвищує якість засвоєння теоретичного матеріалу та розвиває практичні навички студентів				10
		Разом за 3Ч1	8		12	40	40
Змістова частина 2. ІНТЕРВЕНЦІЇ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОПОМОГИ В КРИЗОВИХ УМОВАХ							

	Тема 5	Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР): фізіологія, симптоматика та діагностика	2		2	10	10
	Лекція	Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР): фізіологія, симптоматика та діагностика	2				
	Практика				2		10
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Самостійне вивчення окремих питань та тем за списком рекомендованої літератури. Оволодіння основними поняттями та категоріями дисципліни. Програма вивчення дисципліни передбачає моделювання ситуаційних завдань та розв'язування прикладних задач по кожній змістовій частині дисципліни, що підвищує якість засвоєння теоретичного матеріалу та розвиває практичні навички студентів				10	
	Тема 6	Особливості організації та надання психологічної допомоги в кризових умовах	2		4	10	10
	Лекція	Особливості організації та надання психологічної допомоги в кризових умовах	2				
	Практика				4		10
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Самостійне вивчення окремих питань та тем за списком рекомендованої літератури. Оволодіння основними поняттями та категоріями дисципліни. Програма вивчення дисципліни передбачає моделювання ситуаційних завдань та розв'язування прикладних задач по кожній змістовій частині дисципліни, що підвищує якість засвоєння теоретичного матеріалу та розвиває практичні навички студентів				10	
	Тема 7	Специфіка кризових станів у дітей та підлітків: травма, вікові реакції та техніки допомоги	2		4	10	10
	Лекція	Специфіка кризових станів у дітей та підлітків: травма, вікові реакції та техніки допомоги	2				
	Практика				4		10
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Самостійне вивчення окремих питань та тем за списком рекомендованої літератури. Оволодіння основними				10	

		поняттями та категоріями дисципліни. Програма вивчення дисципліни передбачає моделювання ситуаційних завдань та розв'язування прикладних задач по кожній змістовій частині дисципліни, що підвищує якість засвоєння теоретичного матеріалу та розвиває практичні навички студентів					
	Тема 8	Професійне вигорання та психологічна стійкість помічника. Саморегуляція	2		2	10	10
	Лекція	Професійне вигорання та психологічна стійкість помічника. Саморегуляція	2				
	Практика				2		10
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Самостійне вивчення окремих питань та тем за списком рекомендованої літератури. Оволодіння основними поняттями та категоріями дисципліни. Програма вивчення дисципліни передбачає моделювання ситуаційних завдань та розв'язування прикладних задач по кожній змістовій частині дисципліни, що підвищує якість засвоєння теоретичного матеріалу та розвиває практичні навички студентів				10	
	ПК ЗЧ 3	Підсумкова контрольна робота					10
		Залік					10
Разом за ЗЧЗ			3				
Всього за дисципліною			16		24	80	100

2. Форми і методи навчання

Лекція	Словесні методи навчання: пояснення (інформаційно-повідомлювальне, інструктивне-практичне, пояснювально-спонукальне, система зображально-виражальних засобів. Словесний метод (лекція – вступна, тематична, оглядова, підсумкова). Проведення лекційних занять включає: викладення теоретичного матеріалу, оглядові лекції з використанням наочного матеріалу, опорного конспекту, лекції візуалізації з використанням мультимедійних технологій Наочні методи навчання, ілюстрування Обробка лекційного матеріалу починається з детального розбору конспекту лекцій. На даному етапі варто розібратися в сутності кожного поняття і положення, домагатися розуміння логічного змісту формулювань. При цьому варто використовувати основну і додаткову літературу, наукові праці, монографії.
--------	--

Практичні /Семінарські	Презентації, демонстрація, обговорення, аналіз конкретних ситуацій, дискусія, бесіди, роботи в малих групах тощо Методи навчання: проблемно-пошукове навчання (проблемного викладення матеріалу, створення проблемних ситуацій, групова дискусія); евристичні методи); дослідницький (наукові доповіді, наукові повідомлення); тестування; узагальнення; ілюстративний; графічний
Лабораторні	Не передбачено навчальним планом
Самостійна робота	Самостійна робота допоможе студентам опанувати навичками добору і самостійної роботи з джерелами законодавчо-нормативного та навчального характеру, а також на основі вивчення, узагальнення, систематизації й аналізу матеріалів (в тому числі і фактичних) робити відповідні висновки, рекомендації. 1. Опрацювання лекційного матеріалу. 2. Самостійне вивчення окремих питань та тем за списком рекомендованої літератури. 3. Оволодіння основними поняттями та категоріями дисципліни. 4. Програма вивчення дисципліни передбачає моделювання ситуаційних завдань та розв'язування прикладних задач по кожній змістовій частині дисципліни, що підвищує якість засвоєння теоретичного матеріалу та розвиває практичні навички студентів

3. Система контролю та оцінювання

Поточний контроль
Методи поточного контролю: усний контроль (опитування, бесіда, доповідь, повідомлення тощо); письмовий контроль (контрольна робота, реферат, есе, виклад матеріалу на задану тему в письмовій формі); презентація самостійної роботи студента; практичний контроль (під час практичних робіт); тестовий контроль. Види поточного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, звіт з практичних робіт, реферат, презентація. Оцінювання знань здобувачів на основі поточного контролю відбувається: а) способом перевірки систематичності та активності роботи здобувача над вивченням програмного матеріалу курсу протягом семестру; б) способом виконання завдань самостійної роботи здобувача.
Підсумковий контроль за змістовою частиною
Здійснюється у формі письмового опитування за темами змістової частини
Підсумковий контроль
Формою підсумкового контролю є залік, що виставляється на основі результатів поточного контролю та виконання завдань самостійної роботи. Мінімальна кількість балів, за якою студент отримує залік – 60 балів.

Розподіл балів з дисципліни

		Поточне оцінювання і контроль змістових частин (бали)							Разом за семестр
Змістова частина 1		Змістова частина 2							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	МКР і залік	Max 100
Max 10	Max 10	Max 10	Max 10	Max 10	Max 10	Max 10	Max 10	Max 20	

4. Шкала оцінювання

Шкала рейтингу ХДАЕУ	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
90-100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	Незадовільно	не зараховано
1-34	F	Незадовільно (з обов'язковим повторним вивченням курсу)	

5. Рекомендована література та інформаційні ресурси

Основна література	1. Овчаренко О. Ю. (Уклад.). (2026). Психологічна допомога в екстремальних ситуаціях: Навчальний посібник. Київ: Університет «Україна». 272 с. ISBN 978-966-388-741-8
	2. Каліщук С. (2024). Психотехніки кризового консультування: Моделі, алгоритми, вправи, приклади. Київ
	3. Пророк Н. (За заг. ред.). (2023). Основи реабілітаційної психології: Подолання наслідків кризи. Том 1. Київ: Центр учбової літератури. 208 с. ISBN 978-966-370-649-8
	4. Малкіна-Пих І. Г. (2025). Психологічна допомога в кризових ситуаціях: Довідник. Київ.
	5. Пророк Н. (2026). Основи реабілітаційної психології: Подолання наслідків кризи. Том 1 (перевидання). Київ: Центр учбової літератури. ISBN 978-966-370-649-8
	6. Psychological interventions implementation manual. / World Health Organization. – Geneva: WHO, 2024.
	7. Integrating MHPSS and peacebuilding: a mapping and recommendations for practitioners. / IASC Reference Group. – New York: IASC, 2024
	8. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fifth Edition,

	https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425596
Додаткова	1. Yeager, K. R. (Ed.). (2025). <i>Crisis intervention handbook: Assessment, treatment, and research</i> (5th ed.). Oxford University Press. 2. Jackson-Cherry, L. R., & Erford, B. T. (2024). <i>Crisis assessment, intervention, and prevention</i> (4th ed.). Pearson. 3. Parsons, R., & Owens, E. (2025). <i>Crises and trauma counseling: Professional and client self-help applications of evidence-based strategies</i>. Cognella. 4. Odathakkal, J. J. (2025). <i>Practitioner's guide to psychological first aid</i>. Social Work Text Book Series (Book 4). 5. James, R. K., & Gilliland, B. E. (2021). <i>Crisis intervention strategies</i> (8th ed.). Cengage Learning. 6. Rief, W., Schramm, E., & Strauß, B. (2020). <i>Psychotherapie: Ein kompetenzorientiertes Lehrbuch</i>. Elsevier. 7. Beck, A., & Köhl, L. K. (2026). <i>Therapie-Kompetenzen Verhaltenstherapie</i>. Beltz Verlagsgruppe. ISBN 978-3-621-29391-4 8. Вольнова Л. М. Психосоціальна допомога в роботі з кризовою особистістю : навчальний посібник / Л. М. Вольнова. – К. , 2012. – 275 с. 9. Коен Д. Психотерапія з дітьми та підлітками, які пережили травму та втрату / Д. Коен, Е. Маннаріно, Е. Деблінджер. – Львів : Свічадо, 2016. – 264 с. 10. Діти та війна: навчання технік зцілення. Робочий зошит. – Львів: Інститут психічного здоров'я, 2014. – 40 с.
1. Інформаційні ресурси	• Guidelines and tools for strengthening mental health and psychosocial support (MHPSS) response, and improving mental health care services https://reliefweb.int/report/ukraine/guidelines-and-tools-strengthening-mental-health-and-psychosocial-support-mhpss-response-and-improving-mental-health-care-services-enuk?_gl=1*16sik5i*_gcl_au*NTczNDExNTAzLjE3ODA0MTM3NDY.*_ga*Mzk2MTQ3NDAYLjE3NTAwOTQ0ODA.*_ga_E60ZNX2F68*czE3ODUzMjMwOTEkbzI1OCRnMSR0MTc4NTMyMzEyMiRqMjkkbDAkaDA. • MHPSS Assessment Resources and Tools https://response.reliefweb.int/ukraine/mental-health-and-psychosocial-support-technical-working-group/mhpss-assessment-resources-and-tools • ЕТИЧНІ МІРКУВАННЯ ПРИ РОБОТІ З ЛЮДИНОЮ, ЩО ПОТРАПИЛА У ВАЖКУ ЖИТТЄВУ СИТУАЦІЮ. Кризові стани і їх наслідки. Принципи та етичні вимоги до діяльності кризового психолога.* Адреса доступу: https://stud.com.ua/151532/psihologiya/etika_vzayemodiyi_psihologa_kliyentom_perezhivayut_gore_vtrati • Everly George S., Jr. Psychological First Aid. – Johns Hopkins University & Prometheus online course, 2024. URL: https://www.coursera.org/learn/psychological-first-aid • Всеукраїнська Програма Ментального Здоров'я «Ти як?» https://howareu.com/